פרייז 25 גראָשען פינפטער יאָהרגאַנג „Należytość pocztową uiszczono ryczałtem" ...IEN" 30 (220)

ראַדאָמער-קעלצער לעבען

היינט 10 ז׳...

אדרעס
פון „ראַדאָמער-קעלצער לעבען"

Redakcja i Administracja
„Radomer Kielcer Leben"
Radom, Szwerlikowska 20.

Oddział w Kielcach

אַנאָנסען פרייז!
איין פילימעטער שורה: פאר'ן טעקסט 20 גר.
" " " אין " 40 "
" " " נאָכ'ן " 18 "
די ערשטע און לעצטע זייט ענטהאַלטן 8 שפּאַלטן!
אין טעקסט 4 "

ראַדאָם פרייטאָג יז' מנחם אב תרפ"ח. ◆◆ פאר'ן אינהאַלט פון טעקסט אין די אַנאָנסען איז די רעדאַקציע נישט פעראַנטוואָרטליך ◆◆ 3-go sierpnia 1928 r.

D-r. J. FLESZLER
Choroby skórne, weneryczne i dróg moczowych.
Gabinet elektroleczniczy, (Lampa kwarcowa, Sollux, Diathermja ect.)

P O W R Ó C I Ł

przyjmuje od godz. 8 do 11½ i od 3-ej do 6 po poł.
Kielce, ul. Sienkiewicza 49 telefon 80.

מיר דריקען אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיהל דעם פריזעס
פון דער געזעלשאַפט „אחי עזר" (דאַבראָטשינאָטש) ה' הירשל זאַגייסקי
צוליב'ן טויט
פון זיין מוטער
רבקה נ. ע.
המקום ינחם אותו בתוך שאר אבלי ציון וירושלים,
די פערוואַלטונג פון דער געזעלשאַפט „אחי-עזר"
אין קעלץ.

הרינו משתתפים בצערו של יושב-ראש של התלמוד תורה מר הירשל זאַגייסקי
לפטירת אמו מרת
רבקה נ. ע.
המקום ינחם אותו בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.
פקידי „התלמוד תורה" בקילץ
לייביש סוקניק. אבנר וויינריב,
יוסף אמבורסקי. דוד טכוזש.

אויפריכטיג מיטגעפיהל דריקען מיר אויס
דער ג. פאַמיליע זאַגייסקי
צום טויט פון זייער
מוטער נ"ע
יצחק און אברהם הירשענבוים
קעלץ.

Wyrażamy głębokie współczucie ukochanej rodzinie
SILBERMANÓW z Opatowa
z powodu przedwczesnej śmierci
ich ulubionej CÓRKI i SIOSTRY
Rózi b. p.
Kielce. MARKOWICZOWIE i KLUSCY.

טעאַטער „ראַזמאַיטאָשטשי" ראַדאָם.
פרייטאָג, שבת און זונטאָג דעם 10, 11 און 12 ה. ח.
3 נאָר 3
גאַסטראָלען
פון דער
ווילנער
יודישער אָפּערעטן-טרופּע
מיט די בעוואוסטע אַרטיסטען:
נחמה, קדיש און חאַש
און פאָלגענדען ערשטקלאַסיגען אַרטיסטען-אַנסאַמבל:
— פרויען: —
נחמה, ליפּאָיסקאַ, ליטורינאַ, יאַראָסלאַווסקאַ, אידינאַ
— מענער: —
קדיש, חאַש, אַרליוק, אַבראַמאָוו, ווייסהאַוס, זאַק א. א.

— דער בעסטער —
עלעגאַנטסטער מענער היט
איז נור
SELECT
פאַבריק איבעראַל!

טעאַטער „פּאַלסקי" קעלץ
דירעקציע ס. גלימער
שבת, דעם 11|8 (אויגוסט)
ווערט געשפּילט צום ערשטען מאָהל פון אונזער פּערסאָנאַל די בעליבטע
אָפּערעטקע אין 3 אַקטען מיט א פּראָלאָג
„יודעלס בר מצוה"
באַמערקונג: די פּיעסע ווערט געשפּילט אָהן א סופלער.

זונטאָג, דעם 12|8 ווערט געשפּילט
„שיר השירים" אָפּערעטקע אין 4 אַקטען.

בילעטען פריהער צו בעקומען אין ציקערניע
פון פרוי גרונדמאַן קליינע גאַס № 18.

ווי אזוי מ'האָט בעל־הבית'עוועט מיט אמעריקאנער דאָלארן.

ראדאָמער גמינע - דיקטאַטארען גרייטען צו א „בעריכט״ — די ליניע ראדאָם-אָטוואָצק — די קאָמעדיע וואָס הייסט „ראדאָמער קהלה-ראַט״ — דאָס לובלינער בן-יחיד'ל על העבון פון ראדאמער קהל — וואס איז אויפגעטוהן געווארען פאר די אמעריקאנער דאלארען.

אין „מתים שטיבעל״ אויף לובלינער № 9 רו״ערט זיך שוין ווייטער; געוועהנליך איז דאָרט שטיל ווי אויף א בית-הקברות. קיין זיצונג פון קהלה-ראט — טראָץ דעם רעגולאמין, אז יעדען חדש מוז פאָרקומען לכל הפחות איין ראט-זיצונג — ווערט חדשים-לאנג ניט גערופען, סיידען מ'מוז ארויסקריגען איהר פאָרמעלע החלטה. ניט רעכענענדיג זיך מיט'ן בודזעט, וועלכער איז אנגענומען געוואָרען דורכ'ן ראט און איז איבערגעגעבען געוואָרען דער אייפויבס מאכט צו בעשטעטיגען — איז אָנגעיאָגט געוואָרען א גאנצער שטאָב נייע בעאמטע; די אלטע בעאמטע, די דורכ'ן ראט בעשטעטיגטע, די אין בודזעט שטעהענדע, נאָר דערפאר ווייל זיי האָבען זיך ערלויבט צו־נוט צו קוקען דעם בינטעל מושלים אין די הענטלעך אריין, זענען אויף א ברודיגען מנוול'דיגען אופן — אויף א אופן אויף וועלכען נאָר „זיי״ זענען מעהיג — פערדרענגט געוואָרען.

יעצט, ווען פאקטישער פרעזעס אין מוליער (מוליער ÷ א פרעזעס און דערצו אין א אידיש קהל; ווען א צוויי-מאהל-צוויי פיסיג בעשעפעניש זאָל דאָס קאָנען פערשטעהען, וואָלט עס זיך הויך אויסגעלאכט) זיין שוועגערין — ביי דער קאסע, „דאָזאָר״ הערשל גוטמאן — מיטגליעד פון „פרעזידיום״ (מעשה סיים) און זיין שוועסטערן-זוהן — ביי די קאסע-קוויטלעך. ווען דאָס קרעמעל אין געוואָרען נאָך היימישער און ענגער ווי פריהער. ווען דער גאנצער ראט, פערוואלטונג און דאָס פערסאָנאל זענען געוואָרן איין גרויס קרובים-בינטעל — פון „יאך און דו און דו אין יאך״ קאָן מען שוין טון וואָס מ'וויל, ווי אזוי מ'וויל און מיט וועמען מ'וויל.

ס'האנדעלט זיך אין דעם „בעריכט״, וועלכער זאָל דאָרט פראָפּארירט ווערען, צוליעב דעם, וואָס ס'רוקט אונטער דער יום-הדין — די נייע וואַהלען און מ'ברויך שוין באלד אנצוקומען צו דעם אָבגענאָרטען עולם-גולם און אויפווייזען איהם וואָס ס'איז איהם געגעבען געוואָרען פאר די פיער יאָהר ממשלה. פאר די איבער זיבען הונדערט טויזענד זלאָטעס — אויסער די צוויי שווארצע עגלה-פערד מיט דעם קהל-שרייבער פון לובלין.

ס'פאפיער איז געדולדיג; ס'וועלען זיך אודאי בעווייזען שיין געדרוקטע בויגענס, אנגעשטאָפט מיט ציפערן און סומעס; די שפע פון געשיואלענע סומעס און טיטלען וועלען אודאי, סוגגעסטיאָנירען דעם אונקריטישען עולם און ניט איין פשוטער יוד וועט נאָכ'ן איבערלייענען א זאָג טהון: אַ ווא, וואָ פאַרט א גמינע, פאַרט עפעס אויפגעטהון; ווער שמועסט נאָך, ווען ער וועט זיך טרעפען מיט אזעלכע רוישיגע לאַטיינישע טערמינען ווי: סובסידיעס, איגזעסטיציעס, גיוועלאציעס א. ז. וו., מיט וועלכע די דאָזיגע כתה וועט איהם מן הסתם מהנה זיין — וועט איהם ארומחאפען א שטאַרקער יראת-הכבוד פאר די „מושלים״, וועלכע „פערשטעהען״ דאָס, וואָס ער פערשטעהט ניט.

א טעות אָבער האָבען די, וועלכע מיינען, אז אפילו יעצט אין שוין די גאנצע אזוי גערופענע גמינע טעטיג; חס וחלילה: דער ראט שלאָפט, אויב שוין ניט זיין אייביגען שלאָף; די ראט-מכשירים: די טישען, בענק, „הויכע טריבונע״ ווענען שוין לאנג אריבערגעשעפּקעלט געוואָרען אין די שמאָל וואו די קאראיאנען שטעהען; די פערוואלטונג ווערט אויך זעלטען-ווען גערופען. טעטיג, זאָל, ווי מ'זאָגט, זיין צי פון היעאו״ס, צי פון אָטוואָצק-אויס (מעשה געגעראל-גובערנאטאָר) דער „נים טעטיגער״, דער „אָפּגעזעסען-פרעזעס״. דער מושל פון טויט און לעבען פון די פאַר גרעבערס, דעם קהל-שרייבער און די צוויי דערשראָקענע מנקרים, ער זאָל זיך דאָס לייגען אין דער לענג און אין דער ברייט בכדי אויפצווייזען ווי די אינטערעסען פון דער אידישער בעפעלקערונג ליעגען איהם נעביך אויס'ן הארץ.

בכדי דער עולם זאָל נים זיין קיין גילם איז דעריבער כדאי צו צוגרייטען איהם ער זאָל ווי געהעריג אויסנעהמען און בעציהען זיך צו זייערע „בעריכטען״.

מילא וואָס „זיי״ האָבען געטהון מיט די איבער 700.000 זלאָטעס, וועלכע זיי האָבען ארויסגעקוועטשט פון די בעפעלקערונג דורך דער צייט פון זייער „רוהמפולע״ קריעגס-קאָרענץ וויסען אלע: אלע זעהען מיר די „שענע הויכע געזעלשאפטליכע געביידעס״. וואָס זיי האָבען „אויפגעשטעלט״, די פאָלקס-שולען, וועלכע „זיי״ האָבען — אין „היכם״ מיט זייערע וואהל-הבכחות „אויפגעבויט״, די האנדווערקער-קורסען, וועלכע „זיי״ סובסידירען, „שטיצען״ און האלטען אויס מיט אזא „אָפּפערוויליגקייט״, די אלע קולטור, אָדער זאָגאר רעליגיעזע אינסטיטוציעס. וועלכע זיי האָבען „געשאפען״ א. ז. וו. דאָס „ווייסען״ מיר אלע, ווייל מיר „זעהען״ עס פשוט מיט די אויגען; נאָר צו דעם וועלען מיר נאָך צוריקקומען און די מחנה, וועלכע האָט פריהצייטיג געשריגען „האָפ״, וועט נאָך מוזען. פריהער אָדער שפעטער, אדורכגעהן דורך דער בריק וועלכע הייסט: עפענטליכע געזעלשאפטליכע קאָנטראָל.

ניט פיעל אָבער ווייסען, לויידער, אז אויסער די הונדערטער טויזענדער זלאָטיס דירעקטע און אונדירעקטע שטייערען ווי: טעאַטע, חתונות-גט-און-געבורט-אבצאהלונגען, שול-און-בית המדרש-הכנסות, שחיטה, מקוה א. ז. וו. איז געפלאָסען אין די קאסע פון דער א. ג. גמינע א שטראָם פון טויזענדער דאָלאַרען פון די אמעריקאָנער יודען, „דזוינט״ א. ז. וו. מיט דעם בפירושען וואונש צו לינדערען די נויט פון דער יודישער בעפעלקערונג; ווייניג ווייסען לויידער אז יעדען ערב פסח האָבען די פערזאָרגערס מיט די „רעמאנסטראציווע״-ארבע-כנפות פשוט געשטורמט די אמעריקאנער „שניידער-יונגען״ און „שוסטער-יונגען״, וועלכע זענען דאָס מאָהל געוואָרען „אונזערע ליעבע ברודער״, מיט בקשות וועגען געלד און די אמעריקאנער יודען אין זייער נאאיוויטעט האָבען געגלויבט און זיי געשיקט; זיי זענען נעביך געווען זיכער, אז יעדער שווער אויסגעהאָרעוועטער גראָשען זייערער, וועלכען זיי שיקען אהער וועט לינדערען די נויט פון א היגען יודען, אבווישען א טרעהר פון א אָרים לייענד קינד א. ז. וו.

און אָט ווי די אמעריקאנער דאָלאַרען האָבען „געלינדערט״ די נויט:

אין יאָהר 1926 — ווען דער עקאָנאמישער קריזיס, וועלכער האָט הויפטזעכליך געטראָפען די יודישע בעפעלקערונג האָט אנגענומען די שארפסטע פאָרמען, ווען צעהנדליגער טויזענדער ראדאָמער יודישע פאמיליעס, צי פון סוחרים-שטאנד, צי פון בעלי-מלאכות זענען צוליעב דער פלוצלינגער אומוואנדלונג פון וואלוטען-סיסטעם, באנקראטען, שכיירען א. ד. גל. שטעהען געבליבען הילפסלאָז און פערצווייפעלט און בעדראָהט אומצוקומען פון הונגער און נויט — אין דעם קריטישען מאָמענט האָבען זיך, ווי שטענדיג, וואָרים אָבגערופען די אמעריקאנער יודען און די ראדאָמער לאנדסלייט, און לויט דער מיטאיניציאטיווע פון דעם ניט לאנג פערשטאָרבענעם ראדאמסקי ז״ל האָבען איינגעשיקט אנ׳ערך 25.000 זל. אויסער דעם זענען מאָביליזירט געוואָרען כמעט אלע היגע רביים און דינים, וועלכע האָבען צוזאמענגעקליבען אויס'ן אָרט אנ׳ערך 3000 זל. צוזאַמען א קימא לן פון א 28000 זל.

ווי אזוי־זשע אָבער און אויף וואָס איז דאָס נדבה-געלד פערוואנדעלט געוואָרען?

א) ווען די יעהרליכע רעכנונג'ס בודזעטען און בעריכטען פון דער אזוי גערופענער גמינע וואָלטען פעריאדיש פערעפענטליכט געוואָרען, בכדי יעדער יוד זאָל זעהען און וויסען וואו זיין געלד קומט אהין.

ב) ווען די בעריכטען פון די אמעריקאנער דאָלאַרען: וויפיעל ס'איז דערהאלטען געוואָרען און אויף וואָס זיי זענען אויסגעגעבען געוואָרען — וואָלטען איבערגעגעבען געוואָרען אויך דער היגער עפענטליכקייט און ניט אין פערמאכטע קאָנווערטען דורכ'ן געדולדיגען אוקינוס איבערגעשיקט געוואָרן (אָדער אפשר גאָר בכלל ניט איבערגעשיקט געוואָרען) קיין אמעריקא — וואָלטען מיר געזעהען אָט וואָס:

1) אין יאָהר 1926 איז איינגעפלאָסען פון אמעריקאנער דאָלאַרען און פון היגע נדבות א סומע פון 27935,80 זל. פון דעם געלד איז אויסגעגעבען געוואָרען אויף „שטיצע״ פאר ארבייטסלאָזע 9739.26 זל. ווי אזוי, אין וואָסערע פאָרם און וועמען די שטיצע איז געלייסטעט געוואָרען איז א קאַפיטעל פאַר זיך צו וועלכען מיר וועלען זיך נאָך אומקעהרען, נאָר לאָמיר מקבל זאַ-

הכּה זיין די סומע 9739,26, איז איבערגעבליבען, ווי מיר זעהן א רעשט 18166,54 זל.—

2) פון דעם זעלבען בעריכט זאָלטען מיר געזעהן, אז אויף די אזוי גערופענע ניט פאראויסגעזעהענע אויסגאָבען („Nieprzewidziane wydatki"). איז אויפ'ן יאָהר 1926 פרעלימינירט געוואָרען א סומע 5814 24 זל., פאקטיש איז אויסגעגעבען געוואָרען 12483,01 זל. ד.ה. אז עס איז אויסגעגעבען געוואָרען מעהר, ווי מ'האָט פרעלימינירט מיט 8906,80 זל.

אנדערש געזאָגט, הייסט עס, אַז פון די אַמעריקאנער דאָלאַרען. וועלכע די א. ג. גמינע האָט פערהאַלטען איז געדעקט געוואָרען דער עורף פון די ניט פאַראויסגעזעהענע אויסגאַבען.

ווער זענען זשע, אלזאָ, די סימעס, וואָס זענען געדעקט געוואָרען מיט די אַמעריקאַנער דאָלאַרען, זעלכע זענען געשיקט געוואָרען „אויף עסען פאר הונגעריגע"?

1) יאורעלעך	7245.—
2) אדוואָקאטען	1400.—
3) דעפעשעס, טעלעפאָנען, קעסטעלעך און אנדערע קלייניגקייטען.	3648 01
צוזאמען זל.	12293.01

אויף וואָס נאָך ס'איז אויסגעגעבען געוואָרען די חייטערע רעשט פון די אַמעריקאנער דאָלאַרען 5903 51 ברויך מען אַנצוּוֹרעגען די כתה פון לובלינער № 9.

אויפערדעם האָט דער קהל-שרייבער פון לובלין, חוץ די פענסיעס, גראַטיפיקאַציעס און כתּם געלדער בעקומען „אַנ'הלואַה'לע" פון די אַזוי גערופענע דורכלויפענדע סומעס „סומי פרזעכאָדניע". אַזוי ווי אויף דעם איז ניט געווען קיין שום סאַנד אין בודזשעט, קומט ווייטער אויס, אַז דאָס הלואָה'לע פאר דעם בן-יחיד'ל איז געדעקט געוואָרען פון די אַמעריקאנער דאָלאַרען.

פרעגט זיך אלזאָ:

1) צי ווייסען אונזערע לאנדסלייט פון אמעריקא, וואָס דאָ קומט פאר?

צי שטעלען זיי זיך אָן איבער דעם ווער ס'איז ראוי און וועמען מ'קאָן אָנ פערטרויען צוזאמענגענומענע נדבות-געלדער אזוי אין דער הינזיכט פון עהרליכקייט, ווי אין דער הינזיכט פון ארט פערוועדען?

2) צי ווייסט דער „דזוינט", אז אנשטאט צו פערוועדען איהרע סובווענצען פאר די גמילת חסד-קאסע און העלפען די טויזענדער אָרימע פּאַאוּפעריזירטע מאסען, וועלכע פולען אָן דאָס קהל-שטיבעל, האָט מען געטיילט „הלואהלעך" א קהל-שרייבער?

3) צי ווייסען די האנדווערקער-פאָרשטעהער אין ד. אָ. ג. גמינע, אַז פאר די אמעריקאנער דאָלארען, וועלכע זענען געשיקט געוואָרען בוכשטעבליך „אויף עסען פאר הונגעריגע" זענען געמאכט געוואָרען צעהוליעטע רייזעס צו 200 דאָלאַר א יאזדע?

4) פארוואָס האָט איהר האנדווערקער-פאָרשטעהער, איהר, וועלכע די וואַקכאַנאַליע האָט בעוואָרפט מייסטענס אַנריהרעי, פארוואָס האָט איהר זיך ניט וויסענדיג געמאכט און גלייכגילטיג צוגעקוקט ווי די געלדער, וועלכע זענען דער אזוי-גערופענער גמינע אנגעטרויט געוואָרען. נאָר און נאָר צו פערטיילען צווישען אָרימע, און נישט „ארויסצובאַנצן" זיך אויף „יאזדעס" און הלואות. כאר א קהל-שרייבער? צי האָט איהר אייך אָנגעגעבען א דין וחשבון, אז דאָס געלד — די דאָלאַרען שטאַמען פון אייערע ברידער — פון אייער בלוט און פלייש (עמיגרירט קיין אמעריקא זענען דאָך ניט די ארבע-כנפות'ניקעס נאר שווער ארבייטענדע מענשען). דער עלעמענט וועלכער האָט עמיגרירט איז דאָך דורך זיי איבער די שוועל ניט געלאָזט געוואָרען. אויב איהר—ה"ה האנדווערקער-פאָרשטעהער, זענט צו-שטמעווידיג, צו בעלי-הבתּיש צו-איידעל, צו-פשרות'דיג אום צו קענען פיהרען א אינאויפהערליכע מלחמה מיט די מחנה דאַן מוזט איהר לאָזען אָרט פאר מעהר קריעג'ס-פעהיגע, מעהר עמפפינדליכע.

ניט קוקענדיג אויף די אלע מעשים האָט די דאָזיגע כתה אין יאָהר 1927 ווייטער בעקומען גרעסערע סומעס דאָלארען פון אמעריקע, וועגען דעם אָבער ווי אויך וועגען די פערשידענע אנדערע דאָלארען — קלאַנגען פון יתומים-הויז א. אַנד. וועלכע קורסירען אין שטאָדט. ווייטער וועגען דעם ווי אזוי אין דעם מקום, וועלכעס ווערט אָנגערופען יודישע קהלה-פערוואלטונג אין ראדאָם זענען געמאכט געוואָרען חשבונות, פּראָטאָקאָלען, ווי אזוי און דורך וועמען ס'איז צוטיילט געוואָרען כתּ-בסתר-געלדער א. ז. וו. וועגען דעם אלעם — אין די ווייטערדיגע ארטיקלען.

ס'איז כדאי צו בעמערקען, אז דער פירמע „קינעראל" פון וויען איז געקומען א סומע פון אַנערך 267 דאָלאַר פאר קאָקוס פוטער, וועלכע די א. ג. גמינע האָט איינגעקויפט פאר ארבייטסלאָזע; ניט קוקענדיג אויף דעם, וואָס פון די אמעריקאַנער דאָלאַרען איז, ווי מיר האָבען געזעהען, געבליבען אַ רעשט 18196,54 זלאָטעס, וועלכע זענען ספעציעל אויף דעם צוועק געשיקט געוואָרען— האָט זיך די מחנה כסרר פראָצעסירט מיט דער פירמא. ארויסדרעהענדיג זיך יאָהרען-לאַנג אָהן שום סבה פון בעצאָהלען. און מאַכענדיג צו שאנד זו, צו שפאָט די שוין אזוי אויך דורך די שלעסער—מאַניפּולאַנטען טרויריג „בעריהמטע" געזאָרענע היגע יודישע קהלה.

מ — ר.

בעקאַנטמאַכונג.
איך מאַך בעקאַנט
דאָס די פירמע
ש. בלאַטט
לובלינער 30 (אין הויף)
ארבייט אויס צום זומער-סעזאָן
פעלד-בעטען, לעזשאַקעס
און אַפּליי-פּאַטעלען צום שלאָפען
צו קאָנקורענץ - פּרייזען!
קומט און איבערציינגט אייך!

זייט ברוגז מיט'ן ווייב!

(אַ לעקציע אַזאָ). פון לעבעדיגען.

איהר ווילט הנאה האָבען פון פאמיליען לעבען?—זייט ברוגז מיט'ן ווייב! איך שפּאַס נישט.

מיינע סטאטיסטיקער האָבען אויסגעפונען, אַז אין פאַמיליעס, וואו מאן און ווייב זענען אָפט ברוגז—האלט אָן דער שלום בית לענגער ווי אין גלאָט פאמיליעס.

זיין ברוגז מיט'ן ווייב איז א גוטע, פראקטישע קלוגע זאך.

אָהן א צאָהל און אָהן אַ חשבון, זענען די טובות און די בעקוועמליכקייטען וואָס קומען דערפון ארויס.

אָט נאָט אייך פאקטען און זעהט אליין:

ווען מ'איז ברוגז מיט'ן ווייב איז ממילא רעדט מען זיך נישט זורך.

און דורכרעדע, זיך ביי פערהייראַטע, הייסט קריעג.

ווען מען איז ברוגז מיט'ן ווייב קען מען נעהמען א בוך אין האנד.

אזוי לאָזט א ווייב אפילו ביטע דורכלייענען קיין צייטונג.

ווען זי איז ברוגז הערשט איז הויז א שטילקייט און לאָמיך אייך זאָגן, א געוויסע פריצישקייט און אַריסטאָקראַטישקייט!

ביידע געהען אַרום אָנגעבלאָזען, נישט ריהר מיך אָן...

ווען מען איז ברוגז מיט'ן ווייב, ווערט מען אויך אקוראטנער און אָבגעהיטענער.

מען האָט דאָך אין זין, אַז—זי איז ברוגז און זמאָל וועט מען זיך דאָך דארפען איבערבעטען, קומט מען אהיים פריה.

פערגעסט מען נישט א בערצולאָזען קיין געלד. פאר א ברוגז ווייב קריגט מען אויך רעספעקט, זי קוקט דאָך אויס ווי א פרעמדע, גאָר נישט קיין אייער יודענע.

און בעסער רעספעקטירען א ווייב בּרוגזערהייט איידער רעדען מיט איהר און האַלטען זי פאר א גאַרנישט...

און פאר אונז מאַנסבילען איבעריהויפּט איז זעהר פּראַקטיש דאָס ברוגז פיהרען.

עס לוינט זיך פשוט.

דער מאָגען פּראָפּיטירט דערפון.

די קישקע דאַנקט אייך דערפאַר.

ס'איז בעוויזען געוואָרען, אַז 99 פּראָצענט פרויען האָבען אין צייט פון ברוגז ליעב צוצוזעהן זייער מאן.

ווערען קאָך בעוואוסטזיניג...

און זיי מיהען זיך אויסצונעמען ביי דער „חיה" ביי דעם „ווילדען פערד", „גזלן" און „טיראַן" זון מיט וואָס זאָל א פרוי אויסנעהמען ביים מאן אויב נישט מיט א געריכט מעהר?

פרויען ווייסען, אַז דעם מאַן קען מען

וועגען די שטייער הנחות פאר רואינירטע סוחרים.

א סוחר, וואס איז בעדראָהט רואינירט צו ווערען, קאָן געניסען פון פערשיעדענע הנחות אין די פאדאטקעס.

אָט דעם זאך טרעפט מען איצט זעהר אָפט אין די צירקולארען פון פינאנץ מיניסטעריום, אויך אין די געזעצען וועגען די שטייערען זענען פאראן ספעציעלע פאראגראפען וועגען דעם, אז די סוחרים, וואס עס דראָהט ראינירט צו ווערען, זאָל מען מאכען גרויסע פערלייכטערונגען ביים צאָהלען די שטייערען, מען זאָל אזעלכע זאגאר שענקען די אלטע פאדאטקעס.

עס שטעלט זיך די פראגע, ווען קאָן א סוחר הייסען, אז „עס דראָהט איהם רואינירט צו ווערען".

ביי וואס פאר א סיטואציע קאָן ער זיין און דער פריווילעגיע צו קאָנען געניסען פון די הנחות, וואס דאָס פינאנץ מיניסטעריום וויל געבען די דאָזיגע סוחרים?

ביי א לאַנדווירט ווייסט מען גענוי וואס עס הייסט „עס דראָהט רואינירט צו ווערען", נאָר מען ווייסט נאָך נישט ביז איצט ווען דאָס הייסט ביי א סוחר.

בנוגע לאַנדווירטען האָבען די אינסטרוקציעס וועגען שטייער-עקזעקוציעס גענוי פאָרמולירט, ווען מען טאָר נישט מאכען קיין עקזעקוציע ביי א לאַנדווירט, אויב דאָס וועט איהם בעדראָהען מיט א רואין.

עס איז גענוי אָנגעצייכנט, אז ביי א לאַנדווירט טאָר מען נישט נעמען די לעצטע קוה, מען טאָר נישט ליציטירען די פערד און רינדער, וועלכע ער מוז אומבעדינגט האָבען פאר דער פעלד-ארבייט, מען טאָר נישט נעמען פאר שטייערן די תבואה, וואס איז נייטיג אויף זריעה און מען טאָר אויך נישט נעמען די תבואה און שפייז-ארטיקלען, וואָס דער לאַנדווירט מוז האָבען אויף צו שפייזען זיך ביז'ן נייעם שניט.

דאָס אלץ טאָר מען נישט נעמען ווייל דאָס בעדראָהט די עקזיסטענץ פון דעם לאַנדווירט.

דאָך איז ריכטיג און מיט יושר.

בנוגע לאַנדווירטען האָט מען זיך נישט בעגנוגענט מיט דעם טרוקענעם פאראגראף אין געזעץ, נאָר מען האָט וועגען דעם אויספיהרליך אָנגעוויזען אין די מיניסטעריאלע אינסטרוקציעס וועגען שטייער-עקזעקוציעס, כדי יעדער בעאמטער זאָל גענוי וויסען נישט צו דערפיהרען צו א רואין.

דאָס אלץ איז אָבער נישט נוגע דעם סוחר.

ווען אלזאָ הייסט א סוחר אז „ער איז בעדראָהט רואינירט צו ווערען"?

לויט דעם געזונטען שכל הישר בעדארף מען אָננעמען, אז א סוחר איז בעדראָהט רואינירט צו ווערען ווענינסטענס דאמאלס, ווען אין זיין געשעפט איז שוין נישטאָ זיין אייגען קאפיטאל, נאָר די גאנצע סחורה איז נעבאָרגטע אויף וועקסלען און מען וויל אָט די געבאָרגטע סחורה צונעמען פאר פאדאטקעס, דאמאלס דראָהט איהם רואינירט צו ווערען.

אָט אזא סוחר וואָלט מען געדארפט אנערקענען די הנחות, וואָס עס זאָגען צו די געזעצען און צירקולארען.

אָבער עס דארף שוין נישט זיין קיין ספק, אז עס דראָהט רואינירט צו ווערען דעם סוחר, וואָס איז שוין שטארק „הינטער זיך", דאָס הייסט, ער איז מעהר שולדיג, ווי ער האָט סחורה אין געוועלב.

אין דער פראַקטיק אָבער איז עס נישט אזוי:

עס זענען פעראן ווייניג פאלען, ווען די עקזעקוטאָרען זאָלען מודה זיין, אז זיי דארפען נישט זיין שטרענג, ווייל דאָס קאָן רואינירען דעם סוחר.

אפילו ווען אין דער קראָם איז פערהאנען א קליין ביסעל סחורה און מען איז פערשולדיגט איבער'ן קאָפּ, ווערט דאָס אויך צוגענומען פאר פאדאטקעס, און אויב דאָס ביסעל סחורה קאָן נישט דעקען, פערשרייבט מען אויך די געוועלב-איינריכטונג.

ביי סוחרים אנערקענט מען נישט אז מען מוז זיי איבערלאָזען א געוויסע צאָהל סחורה, אזוי ווי מען מוז א לאַנדווירט איבערלאָזען תבואה אויף זריעה און אויף עסען פאר דער פאמיליע.

אָט האָט מען אין לעצטען צירקולאַר פון מיניסטעריום פעראָרדענט, אז פאר אלע הורטאָווניקעס, וואָס זיי דראָהט רואינירט צו ווערען, אויב מען וועט פון זיי מאָהנען צו צאָהלען מיט א האלב פראָצענט אומזאץ-שטייער — זאָל מען פאר זיי פערקלענערן און רעכענען נאָר איינס מיט א פערטעל פראָצענט.

די הורטאָווניקעס האָבען טאַקי אויסגעוויזען, אז דאָס נעמען ביי זיי צוויי מיט א האלבען פראָצ. אומזאץ שטייער וועט זיי רואינירען, נאָר מען האָט דאָס רוב בקשות אָבגעזאָגט.

פרעגט זיך דעריבער, ווען קאָן מען אויף סוחרים אָנווענדען דעם בעשטאַנד פון „עס דראָהט איהם רואינירט צו ווערען"?

ווען מוז מען צולעגען די שטייערען אויף קליינע ראַטעס, ווען דארף מען איהם מאכען פערלייכטערונגען, ווייל עס דראָהט איהם רואינירט צו ווערען?

דאָס מוז מען אויפקלערען, אויב מען וויל נישט גרינדליך רואינירען די גרעסטע טייל סוחרים.

נ. וו — ד.

טאַפּעציר-אַנשטאַלט

דערמיט מאַך איך בעקאַנט די יודישע בעפעלקערונג פון ראדאָם און פון אומגעגענד, אז איך האָב געעפענט **א טאַפּעציר-אַנשטאַלט** אויף לובלינער 50. איך נעם אָן אלערליי **טאַפּעציר-אַרבייט** ווי: קאַנאַפּעס, קאַזעטקעס, שטילען, מאַטראַצען א. ד. ג. איך פערלעג אויך גאַרדינען פערשידענע דעקאָראַציעס. אלעס צו צוגענגליכע פּרייזען און רעעלע בעהאַנדלונג. קומט און איבערצייגט אייך.

מיט אַכטונג **טייכמאַן** לובלינער 50

טאַפּעציר-אַנשטאַלט.

קויפען מיט גוטע מאכלים מעהר אפילו ווי מיט א גוט שמייכעלע. צו א מאן קען מען אמבעסטען רעדען—מיט טשיקע-לעבערל, א פעט העלזעלע, א פיין צימעסעל און נאָך א קאמפּאָטעלע.

און זייט וויסען, אויב אזוי, האָט אייך אייער ווייב געקאָכט צו וועטשערע בלויז צוויי געריכטען: פלייש און, וועט זי אין צייט פון ברוגז, האָבען דריי און פיער!

אויב אייער ווייב האָט אייך אין מיטען וואָך קיינמאָל נישט געגעבען קיין גענזענע, וועט זי אייך אין צייט פון ברוגז זיכער געבען גענזענס!

און א חוץ די געריכטען וועט איהר טאַקע הנאה האָבען פון עסען אויך.

ווייל אזוי, ווען איהר זייט גוט מיטן ווייב, גיט זי אייך א וואָרף צו דאָס עסען, ווייל זי האָט קיין צייט און סיה א אייגענעם מאן צערעמאָניעט מען זיך נישט... און אויב זי האָט יאָ צייט, זעצט זי זיך אנטקעגען אייך און איהר עסט און זי בערעדט די שכנים, מוסר'ט אויף די קינדער און איהר כאַפּט דערביי אויך א גאָב...

ווייל אויב די שכנים טויגען נישט — איז ווער איז אין דעם שולדיג? איהר!

און אין די קינדער זייט איהר דאָך אודאי שולדיג!...

און אויב זי בערעדט נישט די שכנים און מוסר'ט נישט אויף די קינדער (עס פאסירט אמאָל...) נעהמט זי זיך תמיד קריטיקירען אייער יעדען ביסען:

ווי ער האַלט עס דעם מעסער!

— ווי ער ווישט עס דאָס מויל!

— ווי ער שלינגט עס!

— פארוואָס צוקייעסטו נישט?

— עס איז דאָך ממש א שאנדע ווי אזוי דו עסט!

— אהאַ! שוין ווידער נישט געפעלען דער זופּ?

— רק עס קרומט זיך!

— עס איז טאַקע כדאי שטעהן און קאכען פאר אזא חיה!

— אז די קיך שטעהט שוין מיר אָט דאָ מיט דיר צוזאמען! און אזוי ווייטער און אזוי ווייטער...

אָבער ווען איהר זייט מיט איהר ברוגז איז שטיל, א פערגעניגען, קיין קריטיק!

זי שטעלט אלץ אייך אויפ'ן טיש, (וואָרפט נישט) און אליין געהט זי אוועק אין א צווייטען צימער — א חיות!

און איהר ווייסט ווען א מאן דערפיהלט זיך אליין ביי א טיש, עסט זיך גאָר אנדערש.

איהר שלינגט ווי איהר ווילט.

איהר עסט הערינג אָהן א גאָפּעל.

איהר עסט די זופּ הויך אויפ'ן קול...

הכלל מען איז פריי...

מיינע ליעבע יודען!

אויב איהר האָט נאָך נישט געפּרובט זיין ברוגז מיט'ן ווייב — פּרובט עס.

איהר וועט זעהן, אז אייך וועט עס לוינען!

ווייל עס לוינט זיך... איך זאָג אייך, אז עס איז א גוט געשעפט, עס בעצאָהלט זיך...

ווי לאנג דארף אָנהאַלטען א ברוגז? דאָס איז נישט קיין בעשטימטע זאך... עס איז לויט די אומשטענדען. נאָר דער כלל איז וואָס לענגער איז בעסער!

איך האָב געקענט א יודען, האָט ער גאנצע 22 יאָהר נישט גערעדט מיט'ן ווייב און ער האָט אריינגעלעבט אין די טיעפע אכציגער...

ווי איהר זעהט, איז א ברוגז מיט א ווייב אפילו גוט פאר אריכות ימים.

פאָלגט מיך, מיינע ליעבע יודען און איהר וועט מיר דאנקען!

איהר וועט זעהן, אז אזא לעקציע ווי מיינע איז ווערט 5 פינפערלעך.

וואס הערט זיך אין ראדאם.

ראדאמער יודישע האנדווערקער פערנאכלעסיגט נישט די נויטיגע פארמאליטעטען בנוגע די צייכען־אנגעלעגענהייטען.

זעהט אייך בעצייטענס צו רעגיסטרירען — נעמט ארויס די אינטערעסען־אנגעוויזענע אויסצוגען פון מאגיסטראט — פערנאכלעסיגט נישט אפטערע פליכטען, ווייל אין געגענפאל דראהט צו פערמאכען די ווערקשטאטען און א געלד־שטראף ביז 1000 זל.

אין צוזאמענהאנג מיט די רעגיסטראציע פון אלע אזוי גערופענע האנדווערקסווארשטאטען אין דער היגער סטאראסטווע (I-sza Instytucja przemysłowa) ווערט דעריבער אויפמערקזאם געמאכט די אייגענטימער פון די ווערקשטעלען, אז זיי דארפען ארויסנעמען פון מאגיסטראט פאלגענדע דאקומענטען: 1) די רעגיסטראציע־קארטע וואס בעשטעטיגט דאס זעלבסטשטענדיגע פיהרען פון א אייגענעם ווארשטאט. 2) א אויסצוג פון בעפעלקערונגס ביכער (Wyciąg z ks. ludności) און א מאראל־צייגניס (Świadectwo moralności).

צו די דאקומענטען צוזאמען מיט דעם פאטענט פאר׳ן יאהר 1927 דארף מען ברענגען אין סעקרעטאריאט פון קלוב, וואו עס ווערט אדורכגעפיהרט אלע נויטיגע פארמאליטעטען און אנגעגעבען ווערען אין דער סטאראסטווע.

ביי דער געלעגענהייט ווערט אויפמערקזאם געמאכט. 1) אז דער טערמין — דער ענטגילטיגער — איז דער 15 פעברואר ד. י.

2) אז די סטאראסטווע האט שוין דאס רעכט צו קאנטראלירען די ווערקשטעלען און צו בעשטראפען ביז 1000 זלאטעס געלד־שטראף און 2 וואכען ארעסט און אויך פערמאכען די ווערקשטעל.

די פערוואלטונג פון האנדווערקער־קלוב ערפילט איהר חוב, אינטערווענירט אין די געהעריגע אמטען און דערמאנט שוין איניגע מאהל וועגען דער אויבעדינגטער נויטווענדיגקייט פון רעגיסטרירען זיך צו דער צייט דורך מינדליכע און שריפטליכע אגיטאציע, און אזוי ווי די רעגיסטראציע אין דער סטאראסטווע איז די ענטגילטיגע, ווארענט די פערוואלטונג אלע פאהיגע מיטגלידער דאס פאר זייער פערנאכלעסיגען די אויבענדערמאנטע רעגיסטראציע, וועט די פערוואלטונג קיין פעראנטווארטליכקייט נישט טראגען און די קאנסעקווענצען וועט ליידען נור דער, וואס וועט איגנארירען אונזערע אנווייזונגען, ווי די מלוכה׳שע פעראָרדנונגען.

סעקר. ש. סטראוושינסקי.

די גומי־אינדוסטריע אין פוילען און די פאבריקען פון „פעפעגע".

איינע פון די וויכטיגסטע צווייגען פון דער אינדוסטריע איז די פראדוקציע פון גומי־אויסארבייטונגען. דער כסדר׳דיגע וואוקס פון דער קאנסומציע אויפ׳ן אינערליכען מארק איז ביז נישט לאנג צוריק בעפרידיגט געווארען דורך אויסלענדישע פירמעס. פערשטעהט זיך, אז דאס האט נישט געווירקט ווי צום בעסטען אויף אונזער האנדעלס־בילאנס.

פאר א גליקליכע ווענדונג אין דער פראגע דארף מען בעטראכטען דאס גרינדען אין פעברואר 1923 די ערשטע פוילישע פאבריק פון גומי־אויסארבייטונגען אונטער׳ן נאמען „פעפעגע", פוילישע גומי־אינדוסטריע, אקציען־געזעלשאפט אין גרודזיאנדז.

תחילת האט די פאבריק אויסגעארבייט בלויז קאלאשען, און דאס אויך זעהר ווייניג, טויזיג פאר א טאג. לויט דער קוואליטעט זענען געווען אונדערגרייכבאר און האבען גלייך געוואונען די סימפאטיע פון די קויפער, ארויסשטויסענדיג די אויסלענדישע פאבריקאנטען. זינט דעמאלס ענטוויקעלט זיך די פאבריק מיט אן אמת׳ן אמעריקאנישען טעמפ.

אין משך פון יאהר איז די פראדוקציע געוואקסען ביז עטליכע טויזענד פאר קאלאשען און גומי־שיך א טאג, און איצט דערגרייכט זי שוין די צאהל פון 30 טויזענד פאר טעגליך.

דאס האט געבראכט דערצו, אז די פירמע האט פערברייטערט די ראהמען פון איהר פראדוקציע. זי האט גענומען אויסארבייטען שניעגאנצעס ספארט־ און טעניס שיך, גומי מאנטלען, און ענדליך אויך אויטא און ראווער־גומעס.

לויט זייער קוואליטעט זענען די „פעפעגע" - אויסארבייטונגען אזוי גלענצענד, אז נישט נאר זיי האבען ארויסגעשטויסען פון אינערליכען מארק די אויסלענדישע ארטיקלען, קאנקורירענדיג מיט ערפאלג סיי אין פרייז און סיי אין דער קוואליטעט, נאר זיי האבען אויך גענומען אן אנגעזעהענעם אבזאץ אויף די אויסלענדישע מערק, וואו זיי האבען דעם פערדינטען ערפאלג.

איצט פערמאגט „פעפעגע" דריי פאבריקען: אין גרודזיאנדז, ווארשא און וואנבזעזשנא. די טעגליכע פראדוקציע בעטרעפט: גאלאשעס און נעבלאַזענע קינדערשיך 2000 קאמפלעקטען, גומי־מאנטלען — 2000, קאלאשען און שניעגאנצעס — 15 טויזענד און אויך אזוי פיל ספארט־ און פאלקס־שיך.

די אונטערנעמונג בעשעפטיגט 4 טויזענד ארבייטער און האט אייגענע האנדעלס־אונטערנעמונגען מיט כחורה־לאגערן אין אלע גרעסערע צענטערן פון דער פוילישער רעפובליק, ווי אויך אין בוקארעשט, וויען, בערלין, קאפענהאגען, ריגא און דאנציג.

דער אקציען־ רעזערוו און דיספאזיציע־קאפיטאלען בעטרעפען 10 מיליאן זלאטעס.

די דערמאנטע ציפערען אילוסטרירען אמבעסטען די ריזיגע טעטיגקייט פון דער „פוילישער גומי אינדוסטריע" און איהר בעדייטונג אין דער פוילישער אינדוסטריע בכלל.

מ׳דארף אינטערשטרייכען, אז אזא ריזיגע אונטערנעמונג האט פאר פוילען א גאלדיגע בעדייטונג און העלפט פאפולאריזירען די פוילישע אינדוסטריע אין אויסלאנד.

ווילנער יודישע אפערעטען־טרופע אין ראדאם.

ראדאם וועט האבען א נחת רוח צו זעהן און צו הערען דאס בעסטע און שענסטע, וואס די יודישע ביהנע פערמאגט.

אין צוזאמענהאנג מיט די פארשטעהענדע גאסטשפילען אין ראדאם פון דער בעזאוסטער און בעריהמטער ווילנער יודישער אפערעטען־טרופע, ווײלט איצט אין ראדאם דער בעקאנטער יודישער טעאטער־טהוער, ה׳ ווייסהאף.

די פארשטעלונגען וועלען געגעבען ווערען אין טעאטער „ראזמאיטאשטשי". די טרופע טרעט היינט אויף אין לובלין מיט א געוואלדיגען ערפאלג. די ווילנער יודישע אפערעטען־טרופע איז אין לובלין היינט די סענסאציע פון טאג. די פארשטעלונגען קומען דארט פאר ביי פיעל־געפאקטע זאהלען, אזוי אז יעדער נאכט געהען אוועק הונדערטער מענשען פון דער טעאטער־קאסע נישט בעקומענדיג קיין בילעטען.

דאס אנסאמבל ווערט אויסגעפילט פון פענאמענאלע, ערשטקלאסיגע כחות. יעדער איינער פונ׳ם ארטיסטען־צוזאמענשטעל איז א שם דבר, טאלאנטפול און דורכגעדרונגען מיט קינסטלערישע בעגאבטקייט. דאס רעפערטואר בעשטעהט פון שענסטען און בעסטען און איז אויסגעשטעלט אויף א ניוואָ, וואס קאן בעפרידיגען נישט נאר דעם דורכשניטליכען טעאטער־בעזוכער, נאר אפילו דעם יחיד, דעם פיינשמעקער און אמת׳ן מבין.

די נעמען פון דער ווילנער יודישער טרופע איז אפשר דעם ראדאמער עולם נאך ווייניג בעקאנט. אבער בעזוכענדיג די פארשטעלונגען וועט דער בעגייסטערטער איינדרוק לאנג, זעהר לאנג פארבלייבען טיף איינגעקריצט אין זכרון פון היגען טעאטער פובליקום. מיט איין ווארט, די יודישע טרופע וואס קומט יעצט אויף איניגע אויפטריטען קיין ראדאם איז נישט א ליאדע־ווער, נאר א אמת׳ער פנים חדשות דורך און דורך מיט אלע מעלות טובות, וואס ראדאם האט אפשר נאך קיינמאהל נישט געזעהן. די גרעסטע טעאטער־מבינים און קריטיקער קאנען זיך גארנישט אנלויבען פון דער דאזיגער קינסטלערישער טרופע. לויט אלעמענס מיינונג איז זי די הויפט־זייל, אויף וועלכע עס שטיצט זיך די בעסערע אייראפעאישע־יודישע ביהנע.

ס׳איז קיין ספק נישט, אז די ווילנער יודישע טרופע וועט אין ראדאם בעגעגנען דעם זעלבען ערפאלג, וואס איבעראל און זי וועט דא אויפגענומען ווערן ווי אמת׳ע חשוב׳ע געסט.

געבורט׳ס־און חתונה־אקטען קאסטען ביי דער גמינע טייערער ווי אין מאגיסטראט.

די וואס זענען נישט ביכולת צו בעצאהלען קאנען ווארטען.

ווי מען אינפארמירט אונז, ליגען שוין א רייהע מאנאטען אין גמינע פערשידענע חתונה־אקטען צו שליסען. דאס זאל אבער נישט האבען רעאליזירט געווארען דערפאר, וואס די אונפארמעגליכע קאנען נישט נאכקומען די געפאדערטע פרייזען. צווישען די דאזיגע אקטען זענען פאראן אועלכע, וואס די פראצעדור פון רופען אין שוהלען („זאפאוויעדזשעס") איז שוין

אויסנעהרט געוואָרען אָבער צוליב דער נישט אָפּציעלער שליסונג סאָלען זיי אָב. דאָס איז גורם צו פארשידענע קאָמפּליקאציעס אין ספּאָסירען פאלען, וואָס אַ טייל פון די דאָזיגע אונפערמעגליכע זענען בלית ברירה געצוואונגען צו נעמען חופה וקידושין ביי פריוואטע פערזאָנען, נישט קוקענדיג דערויף וואָס די חתונה־אקטען זענען נאָך אָפּציעל נישט געשלאָסען. נישט בעסער איז אויך מיט מעטריקעס פון איינמעלדען קינדער. לויט דער זעלבער אינפאָרמאציע, געפינען זיך קינדער, וואָס זענען נאָך נישט איינגעמאָלדען געוואָרען צוליב דעם, וואָס די גמינע פערלאנגט אַ נישט ציגענגליכע פאר די עלטערן, פרייז.

ווען דאָס זאָל פאַקטיש אמת זיין, שטעלט זיך די פראַגע: צו וואָס אייגענטליך, האָט דאָס מיניסטעריום איינגעגעבען די ביכער פון ציוויל־שטאנד דעם מ"ה טייטעלבוים אין דער גמינע? צי כדי ס'זאָל העכערען ארדנונג אין די איינמעלדונגען מיט דעם שליסען חתונה־אקטען זאָלען פאָרקומען אין די געהעריגער צייט, אָדער בלויז דערפאר, כדי די גמינע זאָל האָבען וואָס גרעסערע הכנסות, אפילו דאָן, ווען דער בלויזער געלד־מאָטיוו קען דערפיהרען צו אַ חאָאָס?

אגב איז כדאי צו בעמערקען, אז אין מאגיסטראט קאָסט דאָס איינמעלדען די העכסטע פרייז — ביז 2 גילדען, און חתונה־אקטען ביז 6 גילדען. אזעלכע פרייזען האָט יעדער איינגעשטימט צו בעצאָהלען און אויב ס'וועלען זיך געפונען אזעלכע, וואָס וועלען מיט זייער גוטען ווילען מעהר בעצאָהלען — אין מהיכי תיתא.

די גמינע, לויט ווי מ'גיט אונז איבער, איז זיך אָבער אנדערש נוהג. קוים האָט מען די בעטרעפענדע פערזאָן, געשטעלט אַ געוויסען סכום קהלה־שטייער ווערען די אלע אבצאהלונגען געמאַכטען לויט דער גזשאָצער קאַטעגאָריע. קאָן דער זעלבער עטאַט־שטייער זיין נישט ראציאָנעל און נישט ריכטיג אָבגעשאצט, דיענט ער פונדעסטוועגען אלס מעסטער אין אזעלכע פאלען.

ארטיקעל וועגען איינפיהרען ביי אונז אין ראדאָם אַ קייט פאר גאולת הארץ. אויב אזא רוף־ארטיקעל האָט זיך יאָ בעוויזען איז עס די אויסדריקליכע טהאט מצד אונזער רעדאקציע. קיין שום ראדאָמער „פאטענטירטער" ציוניסט איז נישט געקומען אונז דערמאָנען וועגען אזא זאך. ביים דרוקען די רשימה האָבען מיר אנגעטראָפען אויף גרויסע טעכנישע שוועריגקייטען, אָבער מיר האָבען זיך דערפון נישט ענטזאגט. מיר האָבען דערפאר ניט געוואָלט נעמען קיין שום שכר אפילו פאר אַ פחות משוה פרוטה. און נאָך דעם אלעם — נאָכדעם ווי דורך אונזער צייטונג איז געשאַפען געוואָרען אַ קאָלאָסאלע סומע פון 1640 זל. האָט מען אונז בעוואָרפען מיט אַ גאנצע סעריע עפּיטעטען און זידעל־ווערטער אין דעם צוגעשיקטען בריעף מיט'ן בעריכט.

פון דער וואַרשאַוער קרן קימת צענטראַלע האָבען מיר זיינער צייט בעקומען צוגעשיקט אַ דאנק בריעף פאר'ן דרוקען די רשימות פון דער „גאולת־הארץ קייט". (דער דאנק־בריעף איז געדרוקט אין אונזער צייטונג נומער 181—(41) ה' סאלבע האָט דעם עלעמענטארסטען חוב פון דאנקבארקייט אויסגעטוישט אויף זלזולים אויסדריקען. גלייך ווי מיר וואָלטען מיט די דורך אונז געשאַפענע 1640 זל. שלעכטס געטוהן דעם „קרן־קימת" בכלל און דער פערזאָהן פון ה' סאלבע בפרט.

מילא אין אָהן „אַ בוג זאפלאַטש", אָבער צו זידלען נאָך דערפאר. פאר וואָס קומט אונז?

מיר נעמען זיך נישט חלילה צום הארצען דעם זידעל־אנגריף פון מגיסטער סאלבע. ווייטער וועגען דעם, אז ער געהערט צו דער ראדאָמער קאַטעגאָריע פון „ישלם רעה תחת טובה"— אויך דאָס איז אונז נישט געגאנגען צו בעווייזען, וואָס פאר אונז איז יאָ וויכטיג איז דאָס. אז דוקא זאָל ראדאָם וויסען, אז דורך אונזער צייטונג „ראדאָמער־קעלצער לעבען" איז געזאַמעלט געוואָרען פאר'ן קק"ל אַ סומע פון 1640 זל. א זאך, וועמענס פירסום פאר אונזער צייטונג שמעקט אפשר נישט דעם ה' סאלבע וסיעתו...

בעריכט פון דער גאולת־הארץ־קייט אין ראדאָם.

אויף אונזער אויפפאָדערונג אָפּצוגעבן דעם אלגעמיינעם ס"ה, וואָס די גאולת הארץ־קייט, וועלכע האָט זיך אַ לענגערע צייט געדרוקט אין „ראדאָמער־קעלצער לעבען", האָט געבראַכט הכנסה — האָבען מיר דערהאַלטען פאָלגענדען בעריכט־בריעף.

ג. ה' רעדאקטאָר!

אין צוזאמענהאנג מיט'ן ארטיקעל „מיר פאָדערען אַ דין וחשבון" האָב איך דעם כבוד צו בעטען צו געבען אָרט אין אייער צייטונג פאר פאָלגענדען בעריכט:

אין דער גאולת הארץ־קייט צוליב'ן 25־יעהריגען יובילעאום פון ק.ק.ל., וואָס איז דורכגעפיהרט געוואָרען אין ראדאָם אין „ראדאָמער־קעלצער לעבען" האָבען זיך אנגעשלאָסען 245 פערזאָהן; די הכנסות פון דער דאָזיגער אקציע האָבען בעטראָפען 1640 זלאָטעס מיט 80 גראָשען. דער דאָזיגער סכום איז דורכגעפיהרט דורך די ביכער פון אָרטיגען ק.ק.ל. וועלכע געפונען זיך צו יעדער צייט צו דער פערפיגונג פון דער געזעלשאַפטליכער קאָנטראָל.

מיט אכטונג.

מגר. אברהם סאלבע

ג. קאָמיסאַר פון גאולת הארץ־קייט אין ראדאָם.

בעמערקונג פון רעדאקציע.

מיר ברענגען דאָ נאָר אַ קיצור פון צוגעשיקטען בריעף, וועלכער ענטהאלט די רוהיגסטע און בעשיידענסטע שטעלען. ווייטער איז דער בריעף אַ גאַנצער בעשולדיגונגס־אקט פול מיט פאָראורפען, נידריגע זלזולים און לויטערע שקרים. מיר וועלען דעם פולען טעקסט פון בריעף אין דער געהעריגער צייט פערעפענטליכען, ווי יעדער וועט זיך איבערצייגען, אז פאר 1640 זלאָטעס וועלכע זענען אַ דאנק דעם ארויסרוף און ביי דער גרונד־איניציאטיוו און דורך אקטיווסטער מיטהילף פון אונזער צייטונג — געזאַמעלט געוואָרען, האָט מען אונז אָבגעדאנקט מיט אַ זידעל־בריעף מיט די נידריגסטע אויסדריקען.

אין אונזער ארטיקעל „מיר פאָדערען אַ דין וחשבון" האָבען מיר קיינעם ניט בעליידיגט. מיר האָבען נאָר פערלאַנגט און מיט רעכט פערלאנגט צו פערעפענטליכען די גרויס פון דער סומע, וואָס איז צונויפגעזאַמעלט געוואָרען אַ דאנק דער אויסשליסליכער איניציאטיוו און דער אנגעשטרענגסטער טעכנישער מיטווירקונג פון אונזער צייטונג. אלס אַ יישר כח האָט אונז דער קאָמיסאַר פון די „גאולת הארץ־קייט" אין ראדאָם אָבגעדאנקט מיט אַ האַנעל זלזולים און גרונדלאָזע פרעטענזיעס. אליין איז ה' סאלבע ניט געקומען וועגען דעם אין רעדאקציע און מיט איין וואָרט אפילו ניט געפרובט צו דערמאָנען צו שרייבען אַ

גרויסער נצחון פון בר כוכבא איבער דעם לובלינער פלאגע־לאשקיעוויטש.

גייף זיין כסדר'דיגען טורנעע איבער אַ רייהע שטעדט האָט היינטיגען זונטאג ב"כ געשפּילט אין לובלין מיט דעם דאָרטיגען „אַ"־קלוב „פלאָגע־לאשקעוויטש" דער מעטש האָט ארויסגערופען גרויס אויפזעהען און ס'איז געקומען איהם בעזוכען אַ גרויסער און פערשידענאַרטיגער עולם פון די לובלינער בעפעלקערונג.

דער צאָהלרייכער בעזוך אויף דעם לובלינער ספּאָרט־פּלאַץ עיקלערט זיך רעמיט, וואָס ב"כ, שפּילענדיג בעפאָר מיט'ן דאָרטיגען מייסטער „אוניא", האָט דורך זיינע גלענצענדע אויסצייכנונגען ערוואָרבען פיעל סימפּאַטיע און אנערקענונג. דאָס בעווייזען זיך פון ב"כ אויפ'ן פעלד האָט ביים גרויסען אידישען עולם ארויסגערופען אַ התלהבות'דיגע שטימונג און אויפגענומען געוואָרען דורך רוישיגע אָוואציעס.

ביים אנהויב פון מעטש בעמיהען זיך די לובלינער ארויפצווייזען אַ איבערגעוויכט. זיי שפּילען פערשאַרפט און ווילען פערטומלען דורך די באמבארדיסטישע שאָסען זיין יודישען געגנער. דאָס געלונגט זיי אָבער נישט לאַנג און אויגענבליק ווערט ב"כ דער הערשער פון דער סיטואציע. די מיטעל־שטורמער, אויסנוצענדיג די מינוטענווייזע איבערמאַכט אָריענטירען זיך אויף אזעלכע מוסטערהאַפטע טעכנישע קאָמבינאַציעס, אז עס פאַלען אונצעהליגע שאָסען צו דער ריכטונג פון די לובלינערס טויער. אזוי האַלט עס אָן ביז דער ענדע פון דער ערשטער העלפט, אין פערלויף פון וועלכער ב"כ מאכט דעם ערשטען גאָל.

נאָך דער הפסקה טרעט פלאגע אריין אין קאמף אַ שטאַרק־דעגענערירטער, וועלענדיג פאר יעדען פרייז ארויס אַ זיגער. ב"כ ווערט ווייניג נתפעל פון זיין געגנערס עקשנות'דיגקייט און פיהרט דעם שפּיעל דורך מייסטערהאַפטע טעכנישע קאָנצעפּציעס, וועלכע רופען ביי יעדען מאָל ארויס שטורמישע אַפּלאָדיסמענטען מצד דעם יודישען עולם. מיט מיה און מאטערניש בעווייזען די לובלינער אויסצוגלייכען דעם רעזולטאט אויף 1:1 אָבער עס געהט נישט אויס קיין גאנצע צעהן מינוט ווי ב"כ שיסט שוין דעם צווייטען גאָל און באלד נאכדעם מיט עטליכע מינוט שפּעטער — אַ דריטען. די בעגייסטערונג פונ'ם גאנצען עולם דערגרייכט דאָן די העכסטע מדרגה און דער גאנצער פּלאַץ הילכט פשוט פון בראַוואָ־אויסרופען אויפ'ן אדרעס פון ב"כ. וועלכע ווערט אָבער נישט פערשכור'ט פון נצחון און ביז די לעצטע מינוט קלאַמערט ער דעם געגנער אין אַ זעלכע פּאָזיציעס, אז פון מאכען וועלכע ס'איז רעזולטאַט איז אַן אויסגעשלאָסענע זאך.

דער מעטש האָט זיך פערענדיגט מיט אַ זעהר גינסטיגען רעזולטאַט 3 נעגען 1 לטובת ב"כ.

א נטער בעגייסטערטע און עקסטאזע

אויסגעשרייען פונ'ם גאנצען עולם פערלאָזט דאָן ב"כ דעם פלאַץ מיט דעם פון ראדאָם ספעציעל-געקומענעם אי"טא.

שיעדס-ריכטער ה' מאַניאק פון לובלין — זעהר גוט.

ר. ק. ס. — טשארני. 3:6 (1:3)

די דערמאָנטע ספאָרט-קלובען האָבען צווישען זיך געשפילט א פריינדשאפטס-מעטש דעם פערגאנגענעם זונטאג אויפ'ן ספאָרט-פלאַץ פון ר. ק. ס.

ר. ק. ס. האָט געהאַט א שטארקע איבערמאכט איבער זיין געגנער און געשפילט מיט אַ קלאַס העכער. דער מעטש האָט זיך פערענדיגט מיט א פערדינטען נצחון פאר ר. ק. ס. 3:6.

מייסטערשאפטס-מעטש וועגען קל. „ב״.

די היגע מכבי האָט היינטיגען שבת געהאַט איבער זיך א שטאַרקען געגנער דאָס איז ר. ק. ס. II. מכבי, וועלכער האָט אויף דעם מעטש זעהר שוואך געשפילט האָט געליטען אַ מפלה פון 0:7 לטובת ר. ק. ס.

מייסטערשאפטס-מעטש וועגען קל. „צ״.

דער יונגער יודישער ספאָרט-קלוב השחר, וועלכער האָט געשפילט א מייסטערשאפטס-מעטש מיט ר.ק.ס. III דעם לעצטען שבת איז ארויס רעמי (2:2).

בר-כוכבא—ר. ק. ס.

דעם קומענדיגען זונטאג ווערט אין די ראדאָמער ספאָרט-קרייזען ערוואַרט מיט גרויס נייגעריגקייט דער מייסטערשאפטס-מעטש וועגען קל. „א״ צווישען די אויבענדערמאָנטע ספאָרט קלובען.

ש — ם.

די שבועה מיט די זעלנער.

דאָנערשטאג, פערגאנגענע וואָך, איז אין דער וואָהנונג פון הר' קעסטענבערג געקומען א קאפּיטאן און געמאָלדען אין נאמען פון פּאָלקאָווניק פון היגען פולק, אז הר' קעסטענבערג ווערט גערופען צו בעשווערען די יודישע זעלנער אם שבת. יענעם טאָג איז ה' קעסטענבערג געווען אין גאַרבאטקע, אָבער נאָכדעם ווי מ'האָט איהם וועגען דעם מודיע געווען איז ער געקומען קיין ראדאָם, און נאָכדעם ווי ער האָט זיך פערשטענדיגט מיט'ן פּאָלקאָווניק, אז לויט דעם יודישען דין טאָר קיין שבועה נישט פאָרקומען אום שבת, איז בעשטימט געוואָרען די שבועה אויף א טאָג פריהער, ס'הייסט פרייטאָג.

פרייטאָג ארום 11 פריה איז די שבועה מיט די יודישע זעלנער אויפגעפיהרט געוואָרען אויפ'ן מיליטער-שיסן פלאַץ דורך הר' קעסטענבערג.

פאר דער שבועה האָט הר' קעסטענבערג געהאַלטען א לענגערע רעדע וועגען דער בעדייטונג פון די שבועה און אז די יודישע זעלנער אלס בירגער פון דער פּוילישער מלוכה דאַרפען געטריי אויספיהרען דעם דינא דמלכותא און איבערגעגעבען מקיים זיין פאר זייערע מיליטערישע פליכטען לגבי דער מדינה פּוילען.

די רעדע פון הר' קעסטענבערג איז צוליב איהר רושם און אינהאלט פערנאָטירט געוואָרען מצד דער מיליטערישער מאכט.

דער מלוכה פרעזידענט ה' מאָשטשיצקי קומט אויף דער צווייטער וואָך קיין ראדאָם.

דעם קומענדען דינסטאג, דעם 7-ען ה. ח. קומט קיין ראדאָם דער פרעזידענט פון דער פּוילישער רעפּובליק, ה' מאָשטשיצקי.

דער פרעזידענט וועט בעזוכען די היגע מלוכה'שע פאבריקען, ווי אויך די נייע אינוועסטיציע-איינריכטונגען פון דער קאָמונאַלער ווירטשאפטליכקייט, וואָס דער מאגיסטראַט האָט געשאפען.

לכבוד דעם בעזוך פון ה' מלוכה-פרעזידענט האָט זיך געבילדעט א ספּעציעלער אויפנאהמס-קאָמיטעט, אין וועלכען ס'געהען אריין פאָרשטעהער פון דער פּוילישער און יודישער בעפעלקערונג.

וועגען אורטייל פון אדמיניסטראַטיווען טריבונאל בנוגע דעם גמינע-„ראָזקלאַד״ פון יאָהר 1926.

אויף די פיעל אָנפראגען וועגען פסק פון אדמיניסטראַטיווען טריבונאל אין ענין גמינע-בודזשעט פון יאָהר 1926, קאָנען מיר מיטטיילען דאָס, וואָס מען אינפאָרמירט אונז.

מענשען, וואָס זענען בעקאנט מיט דער דעציזיע פון העכסטען טריבונאל אינפאָרמירען אונז, אז דער טריבונאל, וועלכער איז די העכסטע יורידישע, אדמיניסטראַטיווע אינסטאַנץ האָט אַנולירט און מבטל געמאַכט דאָס אויסמעסטען פון דער גמינע און נאכהער דאָס בעשטעטיגען דורכ'ן מיניסטעריום דעם עטאט פון 26-ען יאָהר פון די צוויי ראדאָמער יודישע בירגער די ה"ה: בוים און מאַנדשיין, וועלכע האָבען פיגורירט אין דער אַנקלאַגע און אפילו געפינען קאָסטען.

די אינפאָרמאַנטען בעגרינדען, אז אויפ'ן סמך פונ'ם אפיציעל-ארויסגעטראָגענעם אורטייל האָט יעדער איינער, וואָס פיהלט זיך בע'עוולה'ט פון דעם אויסמעסטען זיין גמינע-שטייער פאר'ן אויבענדערמאָנטען יאָהר, דאָס רעכט אריינצוטראָגען א רעקורס אין דער סטאַראָסטווא און וואָיעוואָדסטוואָ, מ'זאָל געגנען איהם אָבשטעלען פאַרלויפיג די עקזעקוציע-אויפמאהנונג, כל זמן אויף זיין רעקורס וועט נישט געמאכט ווערען קיין אויספאָרשונג און ביז ס'וועט נישט פעסטגעשטעלט ווערען, צי זיין שטייער איז רעכטליך און ריכטיג אויסגעמאָסטען געוואָרען.

ווי מען גיעט אונז איבער, זענען שוין אָנגעגעבען געוואָרען רעקורסען און אין א גאַנצע רייהע פון זיי איז אנגעוויזען געוואָרען, אז דער היגער שניט-סוחר ה' משה יצחק נירענבערג, וועלכער איז גלייכצייטיג אַ בעל הבית פון אַ הויז איז געשטעלט געוואָרען עטאַט פאר'ן יאָהר 1926 — 40 זל., ה' ב. צ. מינצבערג הויז-הירט — 40 זל. און דער דאָזער הערשעל גוטמאַן, אייגענטימער פון א לעדער-פאבריק — 100 זל. בשעת א געוויסע אַלמנה ברכה וויינטרויב, אייגענטימערין פון א קאָלאָניאַל-געוועלבעל איז אָבגעשאַצט געוואָרען מיט 80 זל. איהר איידעם משה וויינטרויב, וועלכער האָט צומאָלס נישט קיין אייגענע וואָהנונג מיט 80 זל. און פיעל אַנדערע פון דער אונפערמעגליכע קלאַס שטעהען פיעל העכערע סומען עטאַט-שטייער אין פערגלייך מיט די אויבענאויסגערעכנטע פני, דאַזאָרעס אין הויז בעזיצער.

אין דעם מעמאָריאל פון מיניסטער צום העכסטען טריבונאל מכח דעם פּראָצעס פון „ראָזקלאַד״ פון 26-ען יאָהר איז, ווי מען טיילט אונז מיט, אָנגעוויזען, אז דאָס מיניסטעריום האָט דורך דער קעלצער וואָיעוואָדסטווע איבערגעשיקט צו דער ראדאָמער סטאַראָסטוואָ, רעקורסען פון פיעל מענשען, צוגעבענדיג, אז וועגען זיי זאָל דורכגעפיהרט ווערען א אויספאָרשונג, צו דעצידירען די זעלבע פערזאָנען אויף וויפיעל די מאכט וועט איינזעהן.

וואָס שייך דעם עטאט פון 27 יאָהר, לויט ווי מיר וויסען, איז דער בעשטעטיגטער בודזשעט מיט'ן „ראָזקלאַד״ ביז דעם 27-ען פאָריגען חודש אין דער ראדאָמער סטאַראָסטוואָ נאָך נישט ערהאַלטען געוואָרען. דאן ווען אַזעלכעס וועט ערהאַלטען ווערען, איז די גמינע מחויב לויט די פערפליכטענדע פאָרשריפטען ערשט נאָך דעם ארויסצושיקן „יעזוואַניעס״ מיט א טערמין ביז אַ מאָנאט איינצוצאָהלען אין דער גמינע דעם עטאט פון זעלבען יאָהר. אויב דורך דער צייט ווערט ניט איינגעצאָהלט אין גמינע, שיקט די לעצטע איבער אין מאגיסטראט איינצומאָהנען, דאן מוז דער סעקוועסטראַטאָר פון מאַגיסטראַט ווידער געבען א „יעזוואַניע״ מיט א טערמין אויף צוויי וואָכען.

דער בודזשעט פון 28 יאָהר איז נאָך גענצליך נישט בעשטעטיגט געוואָרען. די פערזאָנען, וועלכע צאָהלען איין אפילו אייגענוויליג פאר'ן עטאט פון 28 יאָהר, וועלכער איז ווי געזאָגט, נאָך נישט בעשטעטיגט, קאָנען אמאָהל ווערען בעשטייערט נאָך אַמאָהל. דאָס קאָן געשעהן אין דעם פאַל, ווען דורך דער צייט ענטשטעהט א נייע גמינע. דאן איז אפשר א גאַנץ מעגליכע זאַך, אז די נייע גמינע האָט א ברירה זייערע פון פריהער ערלעדיגטע שטייערען נישט צו אנערקענען און אויף דאָס ניי אויפפאָדערען די גאַנצע סומע לויט דעם „ראָזקלאַד״.

* * *

ווי מיר הערען, זאָל די גמינע אונטערהאַנדלען און מישוה ווערען מיט די רייכערע-עטאט-צאָהלער'ס צו בעצאָהלען פאָראויס א העלפט פאר'ן עטאט פון 28 און אפשר אויך פאר'ן 27 יאָהר, אין באַר, אָדער וועקסלען, געבענדיג זיי דערפאַר מכ'ור'שט אַנ' הנחה אריינצוטראָגען א רעקורס צו רעדוצירען זייער עטאט, נישט קוקענדיג, וואָס דאָס אריינטראָגען דעם רעקורס איז שוין א שטיק נאָך דער צייט, מחמת די גמינע האָט מיט א צייט צוריק פּובליקירט, אז צו דערלאַנגען רעקורסען ווערט געגעבען צייט נאָר 7 טעג און, אז נאָכהער ווערט קיין שום רעקורס נישט אנערקענט ווערען. טראָץ דעם „קומט מען דורך״ מיט די רייכע עטאַט-צאָהלערס אויפ'ן סמך פון „רעקורס-בעדינגונגען״.

אויף אזא אופן וואָלט אויסגעקומען, אז די רייכע בעקומען פּריווילעגיעס דורך פערשידענע ווייס נישט כשר'ע „אויפטהועכצען״ און זיי ווערט, וואָהרשיינליך, אַ בעדייטענדער טהייל רעדוצירט און די נישט זעהר פערמעגליכע, וועלכע זענען ניט ביכולת פאָראויס צו בעצאָהלען, וועלען מוזען רעקען דעם גאַנצען עטאַט, נישט איינגערעכנט מיט קאָסטען און פּראָצענטען פאר עקזעקוציעס און סעקוועסטראַטאָרען, וואָס מאַכען אויס בעזונדער איבער 30 פּראָצענט.

קעלצער אבטיילונג.

עס ווערט געשאפען אידישע ראטמענער-„קאלא"

ווי מיר דערוויסען זיך פו. גוט אינפארמירטע קוועלען וועט די נאהנטסטע טעג דורך דער איניציאטיוו פון די ציוניסטישע און מזרחיסטישע ארגאניזאציעס געשאפען ווערען א נאציאנאלע יודישע ראטמענער-קאלא ביים קעלצער שטאדט-ראט. צו וועלכן ס'וועלן געהערען די ה"ה: ד. ראזענבערג, א. י. מאשקאוויק, מ. ראטענבערג, ה. זאגייסקי, י. גוטמאן, מ. ראוויצקי, ד"ר פעלץ און י. גאלדשיידער. צים קאלא וועלען אייך קענען געהערען, אויב זיי ווילען, די אנדערע יודישע ראטמענער.

קעלצער „החלוץ" וויל שטעלען א מצבה זיין פערשטארבענעם חבר, נאר קען בשום אופן נישט געוואויר ווערען, וואו זיין קבר איז.

ווי מיר האבען שוין מודיע געווען אין אונזער צייטונג, איז אין קעלץ געשטארבען אין יאהר 1920 א היימלאזער יודישער חלוץ פון וואהלינער קאנט.

דער דאזיגער חלוץ ליגט נאך עד היום אהן א מצבה. דער קעלצער „החלוץ", א דאנק די בקשה פון אונזער צייטונג, טרעט איצט צו צו שטעלען א מצבה זייער פערשטארבענעם חבר. צוליב דעם זענען עטליכע חלוצים ארויפגעקומען אויפ'ן בית עולם, צו זעהען וואו דאס קבר געפונט זיך און זיי קענען בשום אופן נישט געוואויר ווערען.

דער „דאבראטשינאשטש" (אחיעזר) פ'הרט נישט קיין סתים רשימה און דער טויבער קברן, צו וועלכען זיי האבען זיך געוואנדען, און אויף וועלכען גאנץ קעלץ פערלאזט זיך, ווייסט אויך ניט אויף וועלכען ארט דאס קבר געפינט זיך. ער ענטפערט כסדר: „עס דאכט זיך מיר אז דא". און צום סוף ווייזט זיך אויס, אז אויף דעם ארט וואו ער ווייזט אן, ליגט גאר א אנדערער, נישט דער חלוץ. מען לויפט אהין מען לויפט אהער און קיינער ווייסט נישט וואו ער ליגט.

אט אזוי זעהען אויס די „מוסטערהאפטע ארדנונגען" אויפ'ן קעלצער בית-עולם.

עס איז שוין די העכסטע צייט, אז די נייע פערוואלטונג פון דאבראטשינאשטש זאל זיך א נעם טוהען און מאכען אויפ'ן בית-עולם די ריכטיגע געהעריגע ארדנונגען, ווי עס פאסט פאר אזא שטאדט ווי קעלץ.

געגרינדעט א רעטונג'ס-קאמיטעט צו העלפען די לאגעווער נשרפים.

היינטיגע וואך איז ביי דער יודישער קהלה געשאפען געווארען א רעטונג'ס-קאמיטעט צו העלפען די לאגעווער נשרפים. דער קאמיטעט בעשטייט פון פאלגענדע 20 פערזאהן ה"ה: הרב ראפאפארט, קהלה-פרעזעס קלוסקא, מ. ולאטא, ח. ווינריב, ג. גאלדגרוב, ש. מאכטינגער, י. איצקאוויק, מ. קופפערבערג, א. א. ראזענבלום, מ. ד. אייזענבערג, ש. קופערמינץ, ש. סטראזשינסקי, מ. בירקא. ה. ווינריב, נ. ווייצבערג, י. י. טוימאן און הערשיל גאלדבערג.

אין דער עקזעקוטיווע זענען אויסגעוועהלט געווארען די ה"ה: ח. קליסקא, מ. ד. אייזענבערג און ח. ווינריב.

דער קאמיטעט האט די אויפגאבע צו שאפען א סומע פון 20.000 זלאטעס אויף קאנסטרוקטיווע הילף לטובת די לאגעווער נשרפים.

דער קאמיטעט האט ארויסגעלאזט אנ'אויפרוף צו דער יודישער בעפעלקערונג אין קיעלץ, בעטענדיג צו שפענדען פאסענדע נדבית.

דער קאמיטעט האט זיך צווישען אנדערע אויך געוואנדען צו אלע קהלה פערוואלטונגען פון דער קיעלצער וואיעוואודזטווא, מיט א בקשה צו גרינדען אזעלכע רעטונג'ס-קאמיטעטען.

עס איז צו האפען, אז די יודישע פעלקערונג אין קיעלץ און פון קיעלצער וואיעוואודזטווא וועלען ארויסווייזען זייער רחמנות-געפיהל לטובת זייערע פעראומגליקטע ברידער, די לאגעווער נשרפים.

מען דראהט מיט „נקמה".

צוליב דעם אביעקטיווען בעריכט וועגען די לעצטע שטאדט-ראט-זיצונגען וועלכע זענען געווען פערעפענטליך אין לעצטען נומער פון אונזער צייטונג, האט אונז היינטיגע וואך א געוויסער יודישער ראטמאן געדראהט מיט „נקמה".

מיר ערקלערען נאך א מאהל, אז דורך דער פערמיטלונג פון אונזער ארימער קליינער קעלצער אבטיילונג פון אונזער צייטונג וועלען מיר כסדר רעאגירען אויף יעדער עולה וואס האט א שייכות מיט בעגאנגענע פעהלערען כלפי דער יודישער געזעלשאפט. מיר וועלען קיינעם נישט שוינען הן פון רעכטס און הן פון לינקס. פון עקסט רעכטען ביז'ן עקסט לינקען, אויב ער וועט אויף אייגענע אחריות אבטהוען זאכען, וואס קענען ברענגען שאדען די יודישע אינטערעסען. מיר וועלען אזוי לאנג שטורמען און רעאגירען אויף עוולות ביז אונזערע שטים וועט סוף כל סוף מוזען אויסגעהערט ווערען. מיר שרעקען זיך נישט אן פאר קיין שום דראהונגען און אויב עס וועלען זיך אין דער צוקונפט ווייטער איבער'חזר'ן אזעלכע נקמה-דראהונגען וועלען מיר וויסען וואס צו טוהן און ווי אזוי זיך צו פערטיידיגען.

קאסע-איינברוך ביי א קעלצער רעיענט.

פערגאנגענעם דאנערשטאג ביי נאכט האבען זיך אונבעקאנטע פערזאנען אריינבעקומען אין ביורא פון היגען נאטאריוש ה. סקאלסקי און האבען אויפגעבראכען די אייזערנע קאסע. פון וועלכער זיי האבען ארויסגענומען 1000 זלאטעס געלד און ווערט פאפירען אויף א סומע פון עטליכע טויזענד זלאטעס. די אויספארשונג איז אין גאנג.

דער'הרג'ט געווארען פון עלעקטרישען שטראם.

פערגאנגענער וואך איז דער'הרג'ט געווארען פון עלעקטרישען שטראם א קריסטליכער ארבייטער, וועלכער האט געארבייט ביי א עלעקטרישען סלופ אין מיטען גאס.

די נישט אויסברוקירטע יודישע גאסען.

דער קעלצער מאגיסטראט, וועלכער האלט כסדר אין מאכען ארדנונגען אין אונזער שטאדט, ווי: קאנאליזאציע, וואסער-לייטונג א.ר.ג. פערגעסט, אדער מאכט זיך פערגעסען. אז עס זענען פערהאן עטליכע יודישע גאסען, וואס זענען אפילו נאך נישט אויסברוקירט. אזוי צ. ב. ש. איז די אלטע ווארשעווער פרזשעדמיעשטשע. די האלבע גאס וואס גרעניצט זיך מיט דער נייער ווארשעווער גאס נעבען דער שטאדטישער שיהל, נאך אלץ נישט אויסברוקירט. די בלאטעס אין דער דארטיגער גאס זענען זעהר גרויסע. אזוי ווי עס נעהט א דורך א רעגען זענען דארט גרויסע זומפען, אזוי, אז מען קען דארט קיין פיס נישט שטעלען און עס זענען פערהאנען נאך עטליכע גאסען אין אמת'ן יודישען קווארטאל וואס זענען אויך נאך נישט אויסברוקירט.

עס וואלט זעהר כדאי געווען, אז די יודישע ראטמענער זאלען וועגען דער אונערהערטער עוולה באלד אינטערווענירען.

סענאטאר ד"ר צמח שאבאד אין קעלץ.

ווי מיר דערוואוסען זיך. וועט אין די נאנטסטע טעג וויילען אין קעלץ דער פון דער קעלצער וואיעוואודזטווא אויסגעוועהלטער סענאטאר פון „אכטצעהנטעל" ד"ר צמח שאבאד. וועלכער וועט האלטען א גרעסערן רעפעראט וועגען די לאגע פון די יודען אין פוילען. די דאזיגע ידיעה דארף נאך בעשטעטיגט ווערען.

וויכטיגע זיצונגען פון קעלצער שטאדט-ראט.

אין קעלצער שטאדט-ראט קומען פאר יעדען צווייטען טאג פלענאר-זיצונגען וועגען שטאדט-בודזשעט פון יאהר 1928/29. צוליב די וויכטיגקייט פון די זיצונגען, וועלכע האבען אויך א גרויסע בעדייטונג פאר דער יודישער בעפעלקערונג פון אונזער שטאדט, וועלען מיר אין נאנטסטען נומער פון אונזער צייטונג ברענגען די אויספיהרליכע בעריכטען.

ציוניסטישע ראיאן-קאנפערענץ אין קעלץ.

ווי מיר דערהאוסען זיך, וועט כוף היינטיגען חודש פארקומען אין קעלץ א ציוניסטישע ראיאן-קאנפערענץ. די ידיעה דארף נאך בעשטעטיגט ווערען.

די שקל-אקציע פון יאהר תרפ"ח.

היינטיגע וואך זענען די ציוניסטישע קאמיטעטען אין אונזער שטאדט צוגעטרעטען צו פערענדיגען די שקל-אקציע פון יאהר תרפ"ח.

ספעציעל דעלעגירטע פארלעך געהען בעזוכען יעדעס יודישע הויז און פערקויפען דעם ציוניסטישען וייס-בלויען שקל פון יאהר תרפ"ח.

מיר זענען זיכער, אז דאס נאציאנאלע יודישע קעלץ, וועט ווי יעדעס יאהר אויסקויפען דעם ציוניסטישען שקל, דורך וועלכען ס'איז אויפגעהויבען געווארען דער נאציאנאלע אויפלעבונג'ס-געדאנק פון יודישען פאלק.

רוף צו די קיעלצער יורען! אידען רחמנים!

אונזערע ברידער אין לאגעוו איז געשעהן א גרויס אומגליק. פערגאנגענעם פרייטאג פארנאכט איז אין לאגעוו אויסגעבראכען א שרעקליכע שריפה, האט ארומגעכאפט דאס גאנצע שטעדטיל און פערברענט העכער 100 הייזער, די שוהל, דאס בית המדרש, אלע בתי תפילות און איבער 200 יודישע פאמיליען זענען פולשטענדיג רואינירט געווארען. יורען, סוחרים, קליינהענדלער און האנדווערקער, וועלכע האבען זיך מארנס געווען בכבוד, זענען געבליבען נאקעט און באָרוויס, אהן א דאך איבער'ן קאפ און וואלגערען זיך מיט זייערע קינדער אונטער'ן פרייען הימעל.

אינזער שטאדט קיעלץ איז די נאָהנטסטע שטאדט, וועלכע איז שטענדיג געשעפטליך פערבונדען מיט לאגעוו.

און צוליב דעם ליגט אויף אונז א הייליגער חוב מיר זאָלען די אומגליקליכע נשרפים ארויסהעלפען, זיי זאָלען זיך קענען צוריק שטעלען אויף די פיס.

צו דעם צוועק איז דורך דער איניציאטיוו פון היגען רב, הרב ראפאפארט שליט"א געגרינדעט געווארען א רעטונגס-קאמיטעט ביי דער יודישע קהלה וועמענס אויפגאבע עס וועט זיין צו זאמלען צווישען די יודישע בעפעלקערונג אין קיעלץ א גרעסערע געלדסומע, וואס זאָל געבען די מעגליכקייט, אויב נישט אין גאנצען, כאטש מיט עפיס צו לינדערען די נויט פון די נשרפים.

די נאָהנטע טעג וועלען זיך צו אייך, ג. ה., ווענדען נאָך א נדבה ספעציעל דעלעגירטע מיטגלידער פון קאמיטעט.

מיר ווענדען זיך אלזא צו אייך, אלס יוד פון די רחמנים בני רחמנים, מיר בעטען אייך און לייגען פשוט אויף אייך א חיוב. אז איהר זאָלט די יעניגע מיטגלידער ענטגעגען קומען מיט א גרעסערע נדבה לטובת די נשרפים. איהר זאָלט די מיטגלידער נישט לאָזען צו זיך קומען עטליכע מאהל און איהר זאָלט זיך אנשטרענגען צו געבען א וואס גרעסערע נדבה.

די הויפט זאך איז: די צייט איז קורץ און מען מוז די נשרפים בעצייטענט ארויסהעלפען, אז נאך איידער די קאלטע וועטערען קומען אן זאָלען זיי ווי נישט איז איינגעאָרדענט ווערען.

מיר גלויבען, אז איהר וועט פערשטעהן, די וויכטיגקייט פון דער זאך און וועט זעהען ווי וויכט עס איז נאר מעגליך אייער הייליגען חוב כלפי די לאגעווער נשרפים ערפיהלען.

מיט כבוד

דער רעטונגס-קאמיטעט
צו העלפען די לאגעווער נשרפים
ביי דער יודישען קהלה
אין קיעלץ.

קיעלץ, 1 אויגוסט 1928.

דער רעפעראט פון ד"ר קרוק.

דער רעפעראט פון ד"ר קרוק א.ד.ט. „די טראגעדיע פון די געטער טרוימער" וואס איז דעם פערגאנגענעם שבת פארגעקומען אין טעאטער „פאלסקי", האט זיך זעהר גוט איינגעגעבען. עס זענען געקומען עטליכע הונדערט פערזאָן און דער אינהאלטסרייכער רעפעראט פון ד"ר קרוק האט ארויסגערופען א גרויס צופרידענהייט ביי אלע צוהערער.

די גרעסטע טאשען פושקעס

דער פעראייניגטער קרן-קימת-קאמיטעט אין קעלץ איז מודיע, אז אין משך פון חודש תמוז ה. י. האבען פאָלגענדע פערזאָנען געזאמעלט פאר'ן „קרן-קימת" דורך די טאשען-פושקעס און געהאט די גרעסטע סומען:

1) ה' שידלאווסקי 7 זל. מיט 74 גר.
2) „ גארפינקעל 5 „
3) „ יצחק קייזער 6 „
4) פר"ל פ. זיסהאלץ 5 „
5) „ פ. מאנצארוש 5 „
6) ה' אלבירט 4 „ 34 „
7) פר"ל לאקס 4 „ 50 „

עס וואלט זעהר כדאי געווען אז אויך די עלטערע ציוניסטען און צ"ס ניסטען זאלען זיך אויך מיט טאשען-פושקעס בעזאָרגען, בכדי זיי זאָלען לכל הפחות אויף א זעהר לייכטען אופן, ביי א קליינער אנשטרענגונג עפעס ממשות'דיגעס לייסטען לטובת דעם „קרן קימת".

אידיש טעאטער אין קעלץ.

אין קירצען הויבט אין קעלץ אן שפילען די בעקאנטע יודישע אָפערעטען-טרופע פון ה' ס. גלימער.

דער צוזאמענשטעל פון דער טרופע בעשטעהט פון, בעדייטענדע כחות, וועלכע האבען זיך שוין ערוואָרבען א נאָמען און זענען בעקאנט דעם ברייטען יודישען עולם.

דאָס אנסאמבל צעהלט אזעלכע קרעפטען ווי די סוברעטין גאלווינא ווילאנד וואס האט לעצטענס זעהר גוט אויסגענומען אין אלע גרעסערע שטעט, וואו זי איז אויפגעטרעטען; די אָפערען-זינגערין, פרימאדאנא פאניא לאשע; דראמאטישע שוישפילערין ס. קאנארינסקא און די גוט בעקאנטע ארטיסטין פון ווארשאווער טעאטער פרוי גאספריר-כאקאלאחסקא.

ס'נעמען אויך אנטייל דער בעקאנטער אנגאזשירטער ארטיסט בן-גולה פון ווינער קונסט-טעאטער און די גוט בעקאנטע כוף קאמען, ש. הערשקאוויטש, ניווערט, גליוויצקי, גאָרפריער, רובין, מענדלעויץ.

די טרופע האט מיט גרויס ערפאָלג געשפילט אין רומעניען און פוילען.

עפענטליכע ערקלערונג.

צוליב די דראהונגען און פיעל אונאנגענעמליכקייטען, וואס כ'האב אויסגעשטאנען פון געוויסע יודישע כלל-טהוער, דראָהענדיג מיך מיט נקמה-אקטען פון פרנסה און עקזיסטענץ, ערקלער איך נאָך א מאהל, אז פון א געוויסער צייט האב איך מיך צוליב די אויבענדערמאנטע טעמים, צוליב מיין גרעסטען בעדויערען, צוריקגעצויגען פון מיין לאנגיעהריגע מיטארבייטערשאפט אינ'ם „ראדאמער-קעלצער לעבען" און איך בין נישט פעראנטוואָרטליך פאר קיין שום ארטיקלען, פעליעטאנען און כראניק פון דער דערמאנטע צייטונג.

עס איז זעהר טרויעריג, אז געזעלשאפטליכע טהוער זאָלען דראָהען פרעסע-פארשטעהער מיט נקמה-אקטען בלויז דערפאר, ווייל מען זאגט זיי דעם אמת און ווייל מען וויל זיי נישט חנ'פענען. ווען די דאָזיגע הערען וואָלטען פערשטאנען דעם בעגריף און בעדייטונג, וואס די פרעסע האט פאר'ן יודישען לעזער. וואלטען זיי געדארפען האבען דעם גרעסטען יראת הכבוד פאר א פרעסע-פארשטעהער. ליידער איז עס נישט אזוי און צוליב דעם האב איך רעזיגנירט פון מיין מיטארבייטערשאפט אין דעם „ראדאמער-קעלצער לעבען".

חיים זיעלאני.

געגען הארטלייביגקייט און הע-מאָרידען מאגען און דארמשטערונגען, לעבער געשוואלענע מילץ, ריקען און קרייצשמערצען איז דאס נאטירליכע „פראנץ יאזעף" ביטער וואסער טעגליך מארגענס נאכנומען איין הערליך ביטעל. ארצטליכע פרובונגען ביי ערקראנקונגען דער אונטערלייבס ארגאנען האבען פעסטגעשטעלט, אז דאס וואסער Franciszka Józefa זיכער לינדערט און אימער געזונד ווירקט.

Dr. ZYLBERSZLAG
powrócił
i przyjmuje jak zwykle
przy ulicy RYNEK № 12 (— 1 — PIĘTRO)
od 10—12 i od 3—5.

דאָס בעסטע שפייז-פעטס
צום
בראָטען, פרעגלען און באקען
איז „פאטאקאל"

די בעסטע
פלאנצען-פוטער
„פאטאקאנא"

דאס בעסטע
שפייז-איל
„פאטאק"

אלץ אונטער דער שטרענגער השגחה פון דעם בענדינער ראבינאט

Zakłady Handlowo-Przemysłowe

„STEMAR"

MARJAN SZMORLINSKI

Fabryka Tektury Smołowcowej, Smarów i Przetworów Chemicznych.

Radom, Plac 3 Maja 1 tel. 45 — Fabryka i Składy Gierska 30

POLECAMY:

Papę dachową, smołę, lepnik, asfalt, gudron, karbolineum, smary do lin i trybów, smary wozowe, smar „TOVOTE'A", olej emulsyjny, olej pyłochłonny i. t. p.

WYKONUJEMY

roboty dekarskie, asfaltowe i izolacyjne.

אויפרוף.

מיר ווענדען זיך צו דער אידישער עפענטליכקייט מיט דעם הייסען אפעל מיטצוהעלפען אונזער געזעלשאפט אין אדורכפיהרונג פון דער אקציע ווי ס'איז דאס אויסשיקען די שקראפולליידענדע אויף קוראציע קיין בוסק. פאר אונזער געזעלשאפט איז עוין זאס א סראריציע, וועלכע ווערט שטענדיג געקריינט מיט ערפאלג פאר דעם וואויל פון אונזערע אומגליקליכע קראנקע. ברידער און שוועסטער! אויך היינט האבען מיר זיך גענומען צו דער וויכטיגער זאך, מיט דער זעלבער אבשאצונג. מיר טראגען דעם לאסט פון אונזער פליכט. דאס וואס ס'געהערט צו אונז האבען מיר שוין צוגעגרייט, די קוואליפיצירונג פון די קראנקע, ווי אויך אלץ וואס איז פערבינדען מיט בעזארגען די קראנקע אין בוסק גופא. דאס איינציגע וואס האלט נאך אויף דאס ענטגילטיגע אויסשיקען, איז דער מאנגעל אין געלד.

אויך אין דער היינטיגער טהוען מיר אייך דאס וואס ס'געהערט — אלס פערוואלטונגס-מיטגלידער — פערלאנגט פון אונז. מיר רעכענען זיך נישט מיט אונזער פערנומענקייט אין אונזער פריוואט ענקס, מיר שענקען אוועק אונזער צייט און מיה. מיר ווילען קומען אייך מאהנען דעם חוב פאר די אומגליקליכע קראנקע, צו וועלכע מיר זעהען נעהנטער. פאר די וועלכע קומען אין אונזער געזעלשאפט אייסגיסען זייער ביטער הארץ.

מיר פערוואלטונגס-מיטגלידער וועלען אין די נעכסטע טעג קומען צו אייך. זאל קיינער נישט אבזאגען פון מיטהעלפען לטובת דעם וויכטיגען צוועק. פערלייכטערט אונז אין אונזער ארבייט צו לינדערן די ליידען פון ליידענדע.

פערוואלטונג פון געזעלש. „עזרה"

— אין ראדאם. —

בעמערקונג: אייך ווערען צוגענומען שפענדונגען אין לאקאל פון געזעלש. (דלוגא 11) יעדען טאג פון 10 פ"ה ביז 2 מיטאג.

דער עססיג „זדראוויע" פון די פאבריק ב. פרידמאן ראדאם, ווארשאווער 3

איז אנערקענט דורך דעם ווארשאווער געזונדהייט'ס-אמט און כעמישע לאבאראטאריום אלס דער געשמאקסטער, נאהראהאפטיגסטער און דער געזונדסטער, ווייל ער איז אויסגעארבייט פון שפירט אהן וועלכע עס איז געפעהרליכע סובסטאנצען.

עמפפעהלט איהם צו פערשידענע מארינאדען: הערינג, סאלאט, אוגערקעס, פלאמען, עפעל, בירנען, קארנישאנען און צו קאנסערוואציע

פערלאנגט מיט מיין פאבריקס-מארקע

Ocet „ZDROWIE"

אין אלע געשעפטען.

די פירמע איז בעדאנקען געווארען מיט דעם גרויסען גאלדענעם מעדאל אויף דער פארייזער אויסשטעלונג פון יאהר 1927.

קומט און באוואונדערט די הערליכסטע

טאפעטען

די נייעסטע פאסנער

ביי די בעסטע בעדינגונגען

ש. שטיינמאן

לובלינער 21.

KINO CORSO TEATR

Od czwartku, dn. 2 do niedzieli 5 sierpnia 1928 r. włącznie.

WIELKA PREMJERA! ■——■ WIELKA PREMJERA!

WIECZNA MIŁOŚĆ

Wstrząsający dramat życiowy w 9 dużych aktach.

w rolach głównych: Mary CARR i Belle BENNETT

NAD PROGRAM: NOC POŚLUBNA w ARESZCIE

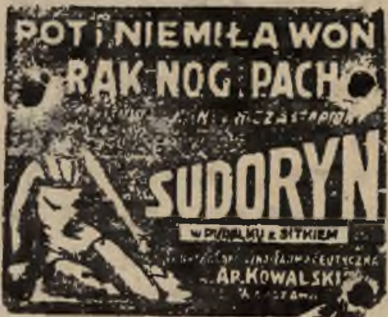

KINO ODEON — w — Radomiu

Od 2 sierpnia 1928 r.

Najulubieńszy z aktorów TOM MIX oraz przepiękny Jego koń BŁYSKAWICA w pierwszorzędnym obrazie sezonu

OSTATNI WYŚCIG

א געזיכערט לעבען

Kursy samochodowe

H. PRYLIŃSKIEGO

Warszawa, Aleje Jerozolimskie 27

לערן אויטאס מיט דאפלטער פיהרונג

וועלט-פאטענט.

פערלייכטערט און איילט צו די לערע.

גיכער און גרונטליכער אויסלערנען.

אפיטעקט און דירה פאר פרעמדע

פראפעסיאנעלע און דזשענטעלמען פאר-רעכט.

KINO CZARY — w — Radomiu

Od czwartku dnia 2 sierpnia

XENIA DESNI

W najlepszej swej kreacji dram. p. t.

WINO MIŁOŚCI

(Dziewczę z wielkiego miasta)

i jej partnerzy

Brausewetter i Picha

Felczer H. GRINSZTAJN Zgodna 1, tel. 303, ma świeżą ospę

Redaktor i Wydawca CH. M. HERC   Odbito we własnej drukarni, Radom, Szwarlikowska 30